

ИЗЛАЗИ

ушорником, четвршком
и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар
или 1 крунаПретплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:
ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплаћена писма не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. Д.

МЛАДОМ МОМЕ ПРИЈАТЕЉУ

(У НАПИСНУ КЊИЖИЦУ)

Два ветрила над човеком
Шири моћно своју власт,
У животу свуд га прате
Име им је: ум и страст.

Да развију ума даре
Гони људе славе страст;
Ал' их опет с пута води
У пучину страстна сласт.

Шта је онде добродетел,
Где с презире чувства сплет?
Ал' је чувство бујни виор,
Кад не влада ума свет.

Желиш лепо, друже, име
Љуби оби овај дар;
Тек је онде права цена,
Где се такав цени пар.

Нек' ти разум к'о свог друга
Увек прати чувства страст;
Срам је друже, кад ум тежи
Страстма тела сам под власт.

Ј. С. Поповић.

КОВАЧ

— СЛИКА ИЗ ДРУШТВА —

Мој сусед, Петровић, врло је пргав човек и страшно виче на своје. Он је толико страпан и за своју жену и за своју децу, да кад се наљути, не сме ни једно од њих да писне. По неки пут чујем и плач деце, која не могу да одоле ударцима његовим. Толико по неки пут виче, да морам да затворим прозор, и долазим дотле већ у очајању, што немам мира за рад, да откажем стан својој газдарици. Али само њена доброта и велика чистоћа задржавају ме од тога. И ма да сам већ неколико

пута и њему лично говорио, и пребацивао, он и покрај свог уверавања да неће више то чинити, ето опет удара у своју стару песму?

— Ах, проклети ковачу! толико сам пута узвикнуо затварајући прозор од своје собе.

У то доба баш некако добијем депешу од свог зета, да ми је сестра болесна и да одмах њима дођем. Спремио сам нешто ствари и одем. Пробавио сам читаве две недеље крај болеснице, и пошто сам видео да оздравља и да нема више опасности, вратим се натраг. О, како сам уживао за то неколико дана слатки мир у паланци! Још на путу у престоницу, ја сам се ужасавао помишљајући, да ћу опет морати да слушам несносну вику ковачеву, која ће ми још теже пасти после ово неколико мирно проведених дана.

Дошао сам доцкан кући и како сам био јако уморан од путовања, то одмах легох.

Пробудио сам се доста рано. Отворих прозор и свеж јутарњи ваздух јунскога дана уђе у собу. Сунце се већ беше родило, а мирис расцветале липе и бујнога цвећа допре до мене из баште, која је била одмах до мога прозора. Ох, како дивно јутро! Не чујем још ни један глас, нити какав шум. По неки пут тек пролети поред прозора врабац или се чује цвркутање какве тичице, која се скрила од мога погледа у липином лишћу. Па од једном се сетим, да ћу ускоро чути рапави, громки глас ковачев и сав задрхтах од тога. Та морам ли баш да трпим то, морам ли баш да слушам свакога јутра ту досадну вику; и тврдо се реших да још тога дана, и покрај све доброте и љубазности своје газдарице, потражим други стан.

Стајао сам поред прозора неко време, па за тим седох за сто и разгледао сам своја предавања. Дан иђаше све напред и дође време мога поласка у школу а ја још не чух глас ковачев. То ме беше тако изненадило, да запитах своју газдарицу, да ли је мој сусед код куће.

— Да, рече ми газдарица. Јадан човек! Једнако плаче.

— Плаче! узвикнух. Зашто?

— Ви и не знате то? Жена му је опасно болесна; добила је запаљење плућа.

— Је ли звао лекара?

— Долазио је само једанпут, али пошто не може да плати, јуче ми је казао да га неће више звати.

— Кажите му да ћу данас доћи око подне с лекаром.

Одох у школу. Мислио сам путем на сиротног ковача и тек сам тада видео, да га, и поред све његове вике, жалим, јер ми његова несрећа беше тешко пала на душу. Имао сам два часа, и чим сам их свршио, одох једноме свом другу, одличном лекару. Нашао сам га срећом код куће и одвукох га својој кући.

Газдарица беше, као што сам јој рекао, известила мога суседа, да ћу доћи с лекаром, и он нас дочека пред вратима. Погледах му у лице и јако сам се изненадио, кад опазих како је за ово кратко време ослабио. Очи му пуне суза, а не може ни једну реч да каже.

Уђосмо у собу. То је малена, ниска собица, у којој је врло мало светлости. И покрај отвореног прозора, ваздух је толико покварен и тежак у ној, да се једва дише. На дрвеном кревету са прљавом постељом лежи болесница. Очи у пола затворила и једва дише. Испод њених ногу, на једном сандуку седе два мушкарца; приљубили се један уз другог и ћуте. Мој друг јој приђе и узме је за руку. Она мало подиже главу, али у том се тренутку закашља. Сусед мој приђе брзо постељи, па притисну левом руком десну страну груди своје жене а десном леђа, и тако је држаше док се сиротица једва не искашља, па је затим опет пусти. Кад га ја запитих зашто ради то.

— Да лакше искашље, рече ми тужно.

Мој друг јој прописа неке лекове, а њему рече како да их даје. Затим изађосмо. Испред врата ковач ухвати за руку лекара, поче да муца и једва изговори:

— Опростите господине, ја немам.... да платим.

— Ја од тебе не бих ништа ни примио. Ја сам дошао за љубав мога друга и њему треба да захвалиш.

Мој ме сусед благо и са пуно захвалности погледа, и очи му засузише. Испрати нас до улице. Хтео је још нешто да каже, али, или се није усудио или ваљда није смео из бојазни, јер поче нешто да муца па стаде.

Кад се растадосмо с њим, ја запитих свога друга, да ли ће остати жива.

— Јако сумњам, одговори ми он. Запаљење је прешло и у леву страну.

Кад сам на подне дошао кући и тек што уђох у собу, ја чух неко куцање на вратима.

— Слободно, викнух.

У собу уђе мој сусед, гологлав. Очи му пуне суза а доња усна дрхти као и глас, који једва пушта кроз зубе.

— Господине.... опростите.... молим вас хоће ли ми жена остати?

Да ли да кажем истину? Погледам га, и видим га у очајању а истина би га сасвим убила:

— Лекар ми каже, рекох му, да ће то све прећи, само нека се чува.

— О чувању је... Не спавам никако.... али се ипак бојим.

Па не могавши се више уздржати поче да плаче, као мало дете.

— Ох, господине, шта ћу да радим без ње? Сирота моја деца!...

Тешко сам га колико сам могао. Обећао сам да ћу опет пред вече доћи с лекаром. Он ми дубоко захвали и изиђе из собе.

Седох на столицу. Нисам могао ништа да радим. Ковачева жалост прешла је, нема сумње, и на мене, и ја сам искрено жалио несрећног човека. Па зашто баш она да умре? За што тај црв сиротињски, тај човек, о коме се у друштву не води рачуна не буде на свој начин срећан? Он ништа не жели, њиме не владају никакве жеље за нечим већим, он само жели, дубоко, с душом пуном чисте молитве и највеће љубави, да му жена, која је истог кова као и он, оздрави. И ја сам тада познао да је у тој прљавој соби, у том јадном и бедном кутку наше престонице, и покрај све вике и ларме мога суседа, владала срећа и задовољство све до онога дана, док му жена није занемогла. Па сам од те собе пренео се у мислима у дом једнога мога друга, искреног пријатеља, који беше не давно умро. То је био човек пун племенитости, пун милоште, образован и васпитан, а жена га је, и поред свих тих врлина његових и великог богатства, варала. Унесрећила га и он је у ужасној туберкулози испустио душу. Посећавао сам га за време његове болести и с гнушањем гледао лицемерно лице његове жене и крокодилске сузе њене, које тако варају и владају моћно меким, невиним срцима. Мој јадни пријатељ је умро а његова жена удала се за човека, који ни у чему не беше на њега налик.

У тим мислима дође и време да пођем у школу. Мој друг је обећао, да ће око четири сахата посетити болесницу, и ја тврдо верујем у његову реч. Кад сам изашао из школе, он ме сrete.

— Је си ли био код мога суседа?

— Баш сад идем од њега. Жена му је умрла на неколико минута пре него што сам ја дошао. Несрећни човек кука из свега гласа. Још нисам видео такав пример, да човек из таквог сталежа може тако туговати за женом.

— Из таквог сталежа! О какве предрасуде владају тобом! узвикнух.

— Ти ме не разумеш. Ја сам одмах мислио да ћеш ме криво схватити. Верујем ја да се у тим колебама јадне и ужасне сиротиње по неки пут нађе права божанска љубав; али ја мислим, да такви људи, који се вечито боре против невоља и оскудица, са више снаге носе смртне случајеве. Веровао сам да они имају, како да ти кажем, више

тврдоће у своме срцу. Али сам видео овде, напротив, редак пример тако меког срца и велике туге и очајања.

Смрт ковачеве жене толико је снажно утицала на мене, да сам засузио. Тешко ми на души. Пожурих се кући. Још са капије чујем плач и вапај несрећног човека. Стеже ми се око срца, ну опет пођох напред. Уђох полако у собу и скидох капу. Мој сусед и не примећује ме; седи на једној столици, покрај постеље, наслонио главу на њене хладне груди, обухватио је рукама, па из свег гласа плаче и кука. У другом крају собице деца се згрчила, једно уз друго и она плачу. Само сам неколико тренутака био па брзо изиђох из собе. Ја сам и сувише тврд на сузама, али су ми текле брзо и бржно.

* * *

Јадницу су саранили. Више у јутру не чујем глас ковачев. Сусретнем се с њим по неки пут у дворишту, поздравим се и видим га како још тужи. Знао сам у каквој је беди живео и колико сам год могао, ја сам несрећног човека помагао. Сам се брине за своју децу и сам их спрема и облачи. Недељом, у јутру, иде редовно с њима у цркву, а за тим изиђе изван вароши у оближња поља и тамо проведе цео дан. Постао сасвим други човек. Чак и не завирује у кафану више.

Једнога дана сусретне ме он, скиде капу и бојажљиво рече:

— Господине, хоћу мога Милана да дам у школу. Молим вас хоћете ли га одвести данас у школу. Ја се журих с једним послом... а после ја сам човек прост, нећу умети тако да се нађем.

Обећах му, и после подне тога дана, одведох његовог Милана у школу.

Сутра дан устао сам раније. Сунце грануло. Немам цело пре подне предавања, могу дале и мало дуже код куће остати.

Стојим ја тако покрај прозора и гледам у врт; врапци се скупили око једног баченог парчета хлеба испред мога прозора, па прескачу један другог и њихов жагор некако ми се допада и ја уживам гледајући их. У том се отворише врата на кући мога суседа. Он ме не види. Испред њега изиђе његов синчић, слабо али чисто одевен и умивен, посећи таблицу и буквар под назухом. На прагу пољуби оца у руку; он му даде неки новац, пољуби га и испрати погледом до капије. И тад сам први пут после женине саране опазио, да му осмејак заигра на испупченим и сувим јагодицама.....

Жив. Д. Павловић.

ФАНТАЗИЈА У НОЋИ

Догорео жижак на мом столу давно,
А плашт поноћ мрачна око себе свија,
Намрштила чело, па лагано ходи,
Од њеног се даха сањив цветак нија.

Свуд тишина нема, а ја будан чујем
Како мину лако крај прозора моји'
Нешто уз пут шапће — разумет не могах —
Да л' се Богу моли ил' проклетства броји.

Ја отворих прозор, па је стадох звати:
— О, поноћи црна поведи и мене
— У ту вечну тмину, у заборав вечни,
— Где се *вечно* губе слатке успомене.

— О, поноћи црна, дај ми твоју руку,
— Ја бих хтео срећне заборавит' дане,
— Сахрањену љубав, пусти живот млади,
— Лакокриле жеље, наде закопане, —

Она се осмехну, па ми рече благо:
— Скоро ћу ти доћи, причекај ме само. —
Па се добро зави у огртач мрачни
И шапћући даље оде полагано.

Ја сам дуго чекао, никако је нема,
Видео сам најзад да ме преварила;
Или друштво тражи — са смрћу да дође,
— Због тога се можда тако закаснила....

Д. Ј. Димитријевић.

ГДЕ ПОЖОРАЊЦЕ ЗРУ

ОД
Н. А. ЉЕЈКИНА

(Наглавак)
XXXII

Било је 10 часова изјутра. Јутарњи воз је одлазио од станице Монте-Карла, у правцу ка Вентимиљи, на француско-талијанској граници. У вагону прве класе седели су Иванови с Коњурином. Јуче су они провели у игри, у Монте-Карлу, остатак дана и сву ноћ, све докле се рулет није затворио. Премашили су били све возове, који иду на талијанску границу. Морали су ноћити у Монте-Карлу, у једној гостионици, и тек јутарњим возом ићи куда су наумили били.

Наши путници су седели удаљени један од другог, сваки се шћућурио у свој угао, а сви су ћутали. Већ по мрачним лицима њиховим могао си видети, да им се нада на повратак изгубљена новца није испунила, и да су они морали додати значајну суму пређашњему губитку. Нису се више дивили раскошним изгледима на своме путу: Николај Ивановић је чак и леђа прозору окренуо. Глафира Семјоновна је покушавала да ступи с њим у разговор.

www.unhcr.org Есле, ми не писмо данас ни чаја ни кафе, толико смо журили на станицу, а међу тим није било потребе за хитњом: око два часа смо седели у станици, — започе нежно и ласкаво. Били што јео и пио? Има онога хлеба са шунком, што смо јуче наручили; није дарнут... И вино је такође овде. А?

— Одмакни!.. одговори јој муж и чак зажмури од силна дерта.

Глафира мало поћута, па ће опет рећи мужу:

— Узми мало вина, место чаја. Окрепиће те, јамачно.

— Марш!

— Лепо, Бога ми! Зар се тако ваља понашати према жени!

— И ово је много.

— Зар сам ја крива што си ти изгубио? Знам и сама да је то несрећа, што је тако испало. Али, ти у опште, ниси требао ни да играш. Могао си стојати око рулета, и гледати како други играју. Ти, шта више, ниси имао никаква предсказања за добит... — Умукни!

— Па разуме се, ниси га имао. А ја сам имала: уснила сам цифру двадесет и два, у облику белих па- така, па сам и добила.

— Мислиш ли ти ућутати једном с тим твојим до- битком, или не?

Николај Ивановић сени оком а стеже песнице. Гла- фира Семјоновна мало ушепртљи.

— Јуф! какав си, као турски башибозук! рече она.

— И гори ћу бити, ако не умукнеш, одговори јој Николај Ивановић и шкргутну зубима.

— А што да умукнем? Разуме се да сам добила. И ако мало, опет — добитак је, настави она. — Добила сам седам сребрних петака, а то је тридесет и пет ф- ранака... А да се ти ниси умешао, — не би изгубио че- тири стотине и педесет?

— Глафира! Ја ћу прећи у други вагон, ако ти наставиш ту глупу хвалу о добитку.

— Глупу хвалу? А, то није ни у колико глупа хвала. Јуче тридесет пет, прекјуче — двадесет пет, оно пре, у Ници, на кољу — осамдесет франака... То је око сто четрдесет франака... И да ти ниси јуришао у игру, ми би били у добитку.

Николај Ивановић учини један очајан гест и запита:

— Глафира Семјоновна, шта да радим ја с вама?!

— Ја и не говорим с тобом, рече она. — него с Иваном Кондратићем. И ти немаш права сматати ми да с њим говорим. Иване Кондратићу! ви сте чини ми се били у добитку све дотле, докле не упалише елек- тричне лампе? А кад сте били у добитку, нисте тре- бали настављати, заврши Глафира.

— Тхе, ја сам вас послушао, одговори Коњурин са уздахом. — Ви сте ме окупили са предсказивањем... Оно проклето тридесет и три, што сте ми видели на челу, оно ме је сплело. А био сам добио сто седамдесет франака, и мислио да ћу надокнадити губитке од пре три године.

— А после, колико сте изгубили?

Коњурин махну руком и зажмури.

— Ох, не питајте ме! рече. — На ме треба епи- темију ударити!

Наста пауза. Глафира нађе у стварима једно пола боце коњака.

— Не могу да знам зашто ти мене кунеш, Никола Ивановићу, поче она опет после мале почивке. — Ја те нисам повраћала да играш. Наговарала сам само Ивана Кондратића да ризикује сто франака и то да педесет буду мени на рачун, а педесет — њему... и да је то учи- нио јамачно би били у добитку. А не знам шта би теби, те и ти окупи играти?..

— Марш!.. рекох ти једном... Ама шта је то, те не могу да нађем начина да жени заповедам! викну Ни- колај Ивановић.

— А што би га и тражио, голубићу? одговори Гла- фира кратким тоном. — Ти имаш жену ласкаву, брб- љиву. Она се постарала да ти понесе чак и коњака за пут. Би ли мало коњака, главицу да поправиш?

Николај Ивановић отури од себе боцу. Коњурин нагло прогледа.

— Коњак? рече он. — Дајте га! Бар тугу своју да заборавим.

— И време је већ. Ево вам и чашица, одговори му Глафира и пружи чашицу. — И ја не знам, заиста, на што толико туговати? Николај Ивановић, ето, целе ноћи није тренуо, само се једио и мене корео... Изгу- били смо, па — свршена ствар! Мало ли људи има што овако губе, па опет не јадикују овако. Ако смо и из- губили, није пропало све. Штетили смо само у ономе, што смо понели са собом. Али, у талијанским градовима можемо мало економисати, да се дође у свој ред.

Коњурин потеже на искап три чашице коњака, и то једну за другом, па се искашља и рече:

— Реците ви само мени једно: има ли и у тим гра- довима, куда сад идемо, тих рулета и коња са жељез- ницама?

— Зар у Италији?... Боже сачувај!.. То се налази само у Ници и у Монте-Карлу, и више нигде, одговори му Глафира Семјоновна.

— Е, сад сам миран, рече Коњурин. — Где још наше није пропадало! Хвала Богу што нас изведе јед- ном ис тога Монте-Карла! Николај Иванов! Пљуни на све! Свежи тугу на узицу, те пиј ову ракијицу! окрете се он Николају Ивановићу и удари га по плећу. — А већ о том проклетом месту не морамо ни помињати.

— Али, њен погани језик једнако тороче, рече Ни- колај Ивановић и махну главом на жену. — „Ти ниси требао играти“, „ти ниси имао предсказања“. Али и све то није ништа. Главно је: не могу да слушам кад ми почне причати о свом добитку! Једним новцем играмо, и ја гомилу целу изгубих, а она, као сврака, једнако ми крекеће о своме добитку.

— Но, ћутаћу, ћутаћу. Ни речи више нећу поме- нути ни о добитку, ни о Монте-Карлу... рече Глафира Семјоновна. — Само се не једи више, пиј мало коњака... То ће те ободрити и умирити нерве.

— Дај!..

И Коњурин стаде пити с Николајем Ивановићем, онако, друге ради.

— Mentone! зачу се глас кондуктеров, кад се влак заустави на једној станици.

— Ах, то ли је знаменита Ментана? узвикну Глафира Семјоновна. — То ли је тај знаменити град, куда воде јектичаве? Само им ни овде није бог зна каква поправка. Ах, какав је изглед! Лимуни... Гле, цео врт од лимунова дрвећа! Гле, Никола Иванићу!

— Е, сад ми је до лимунова! Пљујем ја њих!

— А како би се и могли овде поправити јектичавци, кад им је под носем Монте-Карло са својим рулетом, додаје Коњурин. — Оду јадници на рулет, тамо их прочешу господа крупје, и — онда право у гробље. Оним отимањем новца, они су кадри и на здрава човека јектику нагнати.

— Не вреди то помињати, Иване Кондратијевићу! Што помињете ту игру? примети Глафира Семјоновна. — Нисмо ли већ уговорили, да не помињемо ни игру, ни Монте-Карло?

Локомотива писну и опет јурну напред. Опет настадоше безбројни тунели. Ваздух у вагонима постаде непријатан, влажан и загушљив. Тек на неколико тренутака воз искочи из тунела, топло, пролетње сунце обасја га, и он с нова улети у мрак. Ево дугога тунела Ментонскога, ево краткога тунела Роше-Руж, ево нешто већег тунела Догаискога, па Муртолскога, па — Марија, и најпосле — највећег тунела пред Вентимиљом.

— Та, хоће ли доћи краја овим проклетим јазбинама! викну Коњурин, изгубивши стрпљење. — Ово се све иде испод земље.

— А ти си мислио, да се из оне карташке јазбине лако излази на свет Божји? Не, богме. Него овако, — као кроз вечну таму... одговори Николај Ивановић.

Али, опет засија сунце.

— Vintimille! Changez les voitures! (Вентимиља! Мењајте вагоне!) викаху кондуктери.

— Вентимиља! Ваља прелазити у друге вагоне говораше Глафира Семјоновна. — То смо већ стигли на талијанску границу. Овде је царинара... Прегледаће нас ствари. Никола Иванићу, молим те, стрпај себи у џеп овај савијутак чипака, што сам купила у Паризу, јер ако виде у ручном пртљагу, наплатиће нам царину.

— Нећу. Ти не заслужујеш то.

— Па лепо, ти ћеш царину за њих платити.

— Ни копејке не дам. Нека ти одузму те чипке.

— О, како си сладак! За своје новце, а ради мене, узео си их у Паризу. Платио си 500 франака. Па зашто да пропадну?

— Пљујем ја на то. Био сам луд што сам такој жени и то куповао.

— Дајте то овамо! Ја ћу стрпати у џеп од капута изнутра, понуди своје услуге Коњурин, и Глафира му пружи клупче чипака.

У купе се стадоше завлачити носачи у плавим блузама. И они понудише своје услуге.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

Наставак о глумцима. — Стеријино вече.

Није вајде ваља продужити о глумцима, ма да ми је ова последња хроника одузела сваку вољу. Зато Глумице су размажене и јако их дира: кад им се не прилепљује гомила свакојакних епитета „дивна“ „ненадмашна“, „божанствена“, који немају апсолутно никакве везе са њиховим персонама.

Старао сам се да што искренији и што праведнији будем, држећи да ће то прво у публици у неколико исправити погрешно мишљење; а друго, да ће то можда бити корисно и глумцима, кад им се искрено каже: каква утисак праве на публику. Али у залуд моје напрезање, кад глумице чак ни читати не знају. Ја сам рекао да је Нигринова таленат првог реда, наравно за извесну струку; да су је преоптеретили улогама те не може да се покаже у свој својој вредности; да су је гурнули у струку која, поред тога што је најтежа, још је и најраспрострањенија у репертоару, те је врло тешко савладати, нарочито кад глумица није створена за њу; да има дивну главу; да је на месту прве глумице... и т. д. Она од свега тога није ништа запазила до то, да сам ја рекао: како има велике ноге. Па се због тога убила плачући! Шта сад могу да радим? Зар она то није видела пре но што сам јој ја казао? Или је ваљада очекивала да их ја не приметим? Или чак можда и да јој их смањим?! У осталом то није никакав „малер“ нити се има рашта сузе прољевати! него то само упућује: да не треба представљати оне особе које обично у животу имају мање..... (тражим синоним за „ноге“ па не могу да нађем зато остављам исту реч) Ја сам неутешан за онај бисер, што се просуо, али нек се она утеши: ово ће се моје шкрабање одмах заборавити а она ће још дуго остати лепа, и ништа њеном таленту неће шкодити оно што сам ја рекао.

За „наивну“ струку имамо три глумице. То би био већ „луксуз“ кад не би биле све три добре. Г-ђа Гавриловићка, и ако са једним гласом не баш бинским, носи доста добро улоге несташних и размажених девојчица. У г-ђа Милојевићке је глас необично пријатан и мио; њена је игра дирљива и хармонична, и она би била данас јамачно једна веома јака глумица да није напуштала позорницу и потуцала се после које где по путујућим друштвима. Не умем да вам кажем колико ми задовољства причињава кад видим да нека глумица накаља чим напусти позорницу. Кад је ко пошао тим путем а има за то способности нека ту и остане, и нек не тражи преко хлеба погаче. До сада су се, три ваљане глумице полакомиле на удају ван позоришта и све су три грдно пострадале. Талија је освећена.

Трећа је Г-ђица Миљковићева. Можда ће многи наћи да је моје мишљење претерано али сам се ја навикао исказивати га, баш кад може и као такво изгледати. Моје је, дакле, мишљење да је ова млада девојка најбоље што од женских имамо. Она је још и врло млада и врло слаба, и врло неразвијена (многи налазе чак и да није лепа) и врло неука, али оваква каква је, она је и врло пријатна и врло природна и чини ми се

да највише показује да уме да схвати смисао једне улоге. Не смем више да је хвалим, али нека она запне, нек ради и чита па ће време показати: да ли сам се ја преварио, кад сам још сад у њој приметно велику глумицу — којој се надамо.

Остају још две са свим нове које морам споменути: Г-ђа Ручовићка и г-ђа Илијћка. Прва изгледа за сада доста добра у оном што игра, али јој је „фах“ страшно скучен, па ми се чини са свим излишна, нарочито што је Г-ђа Јовановићка ту врло добра и довољна. Г-ђу Илијћку канда су примили као глумицу за драму, чему су се, држим, потпуно преварили. Ни појава ни орган ни темперамент њен (у колико сам до сад могао оценити) нису за драму. Њу би пре требало употребити у улогама Г-ђе Теодосићке. Млађа је, лакша је, доста симпатична, па је зато треба „наслуживати“ публици, чешће но г-ђу Теодосићку. Свакако треба јој дати неколико таквих улога да се види шта вреди.

О осталим глумицама допустите ми да не говорим. За ону плату, оне су још врло добре. Збиља! ви и не знате да ми имамо глумица, које имају по 30 дин. месечне плате? То је она финансиска жица у крви нашег Управитеља.

Са глумцима ћу тек да натежем! Наравно, да ћу ја моћи говорити само о старијима, које познајем и који заслужују да се о њима што каже. Остали или су апсолутно ништавни или са свим нови и мени непознати. Сад се намножило тога нарида, да им ни имена нисам могао да попамтим.

Морам, наравно, почети са Гавриловићем. И ту ће као и код Нигринове бити оскудице у доброј вољи да се разуму моје речи. Гавриловић је најбољи редитељ; он има највише укуса; он је најпросвећенији од свију глумаца београдских и неспорно има најсилнији глумачки темперамент. Сем тога он је доста видео, и један је од врло ретких глумаца, који може и уме да креира и компоује једну улогу, а будући Београђанин имао је језик најчистији. Он је врло добро почео и имао бриљантну и страшно брзу каријеру. Да видите сад шта је од свега тога направио Милорад Гавриловић.

Место да развије све оне добре особине што их је донео на позорницу, он је продужио живети од тих примитивних дарова, па је још неке пренебрегао и напустио. Знате-ли да је он пре 12 година играо много боље „Денара“ но што би га данас играо?! У опште целу, је драму јако забаталио јер се „осећао“ понесен ка комедијама и салону. Ту је опет дошао с некаквим наказним појмовима: да се не морају љуцки речи изговарати кад се говори у салону. То му је савршено упропастило дикцију и потиснуло га из драме. Данас Милорад у место да буде мајстор и најсилнији у дикцији, постао је „најенервирајући.“ Сем што се тешко разуме оно што говори, још је то врло заморно и погрешно изниансирано. Стихове је сасвим отуђио од себе. И тако тај наш најбољи глумац, који је једини у себи имао „штофа“ за великог глумца и који би требао да буде наш велики глумац прави заменик Тошин, остаће можда, ако се не тргне, рђав велики глумац. т. ј. са свима осо-

бинама једног великог глумца, али све особине остављене у рудиментарном стању. Нарочито дикција, а Милорад зна: да је дикција код модерног глумца главно, ако не и све.

Што је још најгоре и за нас и за њега: то је осуство сваке енергије и воље код њега. Он никако неће да се реши на озбиљан рад. Ево већ 15 година како ја њега гледам играти и још никад га нисам видео: да је у једној улози дао целу своју меру, да се показао сав савцит колико вреди. Он је униформисао гестове и прилагодио уво — па игра све по једном калупу. Такво је понашање за сваку осуду. Ко хоће да буде велики артист тај не сме тако радити. Па опет не треба губити наду. Још Милорад може постићи оно у каснијим годинама, што је требао да је до сада учинио. Он је свима симпатичан и сваки се за њ интересује па би бар требао и он да се за се мало заинтересује.

Љуба Станојевић се је истакао као најопаснији ривал Гавриловићев. Он је опасан јер је ревностан, јер је издржљив, јер је упоран. За њега се може рећи да је све стекао на позорници, јер собом, бар по мени, није много донео. За дуго је публици тешко било привићи се на Љубу, па и дан дањи он се не може подржати у „капуту“. Али је у драми и трагедији добацио. Ја сам се после Брута измирио с његовом игром. Љуба је ишао споро али је ипак доспео доста далеко. Сад, дакле, треба да се једном за свагда реши да игра само у костиму — драме, трагедије. — и ди обрати сву пажњу на дикцију и на владање гласом. Његове интонације му по који пут упропасте целу игру. Ја у опште не могу довољно да препоручим глумцима да пазе на дикцију. Ама, разумите један пут добри људи, нема глумца без дикције! Гест и мимика су ништавни и кад су најбољи ако дикција не ваља!

О осталима други пут.

„Стеријино вече“ је испало врло лепо. Не смем узети да је Управа послушала и мој глас, јер је она пре склона да ради противно ономе што бих ја желео, али ко год је упутио да овако почне радити — добро је учинио. Ваљда ће јој ово вече и расположење тог вечера очи отворити. Ја ћу нарочито говорити само о оном, што је Управа учинила, јер је могу са свим одговорном чинити за оне невероватне тупе стихове у првом „прологу“. Веле да је тај пролог слушао Андра Гавриловић. Он, сиромаш, има пасију да клепа стихове, ма да му не иду од руке. И ако се он не одликује скромношћу, ипак покашто изостави своје име, кад му се, зар, учини, да је „продукт“ са свим лош. То је и овог пута учинио. Али ја држим да би он још боље учинио да је у место свог имена само изоставио цео пролог. Јер, за име Бога! шта значи то „Богиња практичног живота“? Има-ли то каквог смисла? Каква је то нова богиња? Какву нам то г. Андра нову митологију ствара?! По г. Андри би могла бити и некаква „богиња путних и селидбених трошкова“ или „богиња протестоване менице“.

Још се из листе могло видети какав ће бити овај рукотвор!

За овакав је пролог ваљало замолити Змаја или Лазу Костића. О Брзаковој песми не могу вам ништа рећи,

до да је у „жанру“ Брзаковом који вам је довољно познат. Иначе сам је слабо чуо и разумео јер је Гавриловић није био научио, (пошто су му, као што се он брани, доцне поделили). А сем тога су, како Брзак тврди, нешто и прекрајали — што би било већ и сувише слободно од Управе!

Слика је била дивна врло артискички и с пуно смисла компонована.

Комеди су текли да не може боље бити. Ето шта вреди кад глумци знају улоге и кад се држе многе пробе. И ако подела није, по моме мишљењу добра, ипак су глумци одлични били. Г-ђа Тодосићка није „зла жена“, она је жена, па је можда и зла, али није *зла жена* Стеријина, па је ипак ову улогу сјајно савладала. То се већ зове уметност. Ђаво би га знао, ја испишем оволике ступце, и опет никад не стигнем да вам што кажем о главној ствари. Хтео сам вам рећи коју реч о „Злој Жени“ и „Београду некад и сад“, ал' видите да немам већ места. Ваљда ћу моћи то у другу недељу. Само морам уграбити да речем: да су у „Београду“ г-ђица Миљковићева и г-ђа Јовановићка биле изврсне. Сушти Београд некад и сад — бар у глумицама!

Spectator.

КЊИЖЕВНОСТ

Једна пикантерија из историје.

Г. Алимпије Васиљевић ово дана пишући у „Београд. Новинама“ о Св. Андрејској Скупштини казао је и ово:

Да је И. Гарашанин радио да створи кајмакамије па да и он постане један од тих кајмакама.

Да је И. Гарашанин радио да се закњажи,

Но да је једно друштво чији је члан и г. Алимпије био, осујетило те планове.

Да је Гарашанин, пошто је проглашен Кнез Милош, 12 Децембра изашао из Скупштине огорчен претећи Грујићу.

Да читаву недељу дана није смео из своје куће изаћи.

То г. Алимпије пише данас.

А на дванајест дана после прогласа Кнеза Милоша за Књаза Србије, пошто је већ пок. Р. Алимпић узео војску у своје руке, а г. Белимарковић узео полицију, а сам шеф тога друштва г. Алимпијевог са још једним својим једномислеником постали су намесници (Стевча и Угричић) — кад је, дакле, кајмакамија потпуно разбијена била, онда је у то исто време на Туџин дан 23 Децембра 1858 год. г. Алимпије Васиљевић дошао из Шапца лично у Београд и донео И. Гарашанину ову адресу у којој се овако изражава о истом И. Гарашанину:

Ваше Високородіе!

Кад Државник познае савремене потребе народа својега и свима силама стара се одговорити изискивану доба свог; то се онда зове бити великим Државником. Таковог Државника има данас народ наш у лицу Вашег Високородія.

Ви сте прекрасно сватили желѣ народа свога и нисте се посумњали руководити га у тим жељима. Народ е жељіо скупштину, и благодарећи Вашој неуморној дѣлательности, та е жељя данас остварена: скупштина е народна сазвана.

Но велики е біо посао, који е имала решити сазвана скупштина; сва е земля стрепила да га она неће надвладати моћи. Али благодарећи Вашој истинно државној мудрости, тај е велики посао близу цѣли свое тако, да се данас сав народ ербски радуе а сва Европа диви.

Те велике заслуге Ваше кое сте показали Отечеству у одсудном часу нѣговог препороѣња оцениће достојно Историја, Вас ће благосиљати потомство, али и савременици немогу остати прама томе равнодушни.

Подписани у име своіо грађана вароши Шапца и у име целог народа окружног имаю част изјавити Вашем Високородію најтоплию благодарност на Вашем мудрому рукованіу у овој најмилиој за народ Србски ствари, и уідно умолити Вас, да и далѣ предначите народу своме у развитку нѣговог државног живота, ер у Вама налази данас **највеће** поузданѣ за добар успѣх.

у Шапцу
23. Децембра 1858.

Р. Ђурић Пом.
Гаврил Витковић инж.
Ђ. Ј. Радовић Секр. Начства
Матија М. Краинић Начелникъ
среза поцерског
Јованъ Милинковић у остав. Секретаръ
АЛИМПИЈЕ ВАСИЉЕВИЋЪ професоръ
С. БОШКОВИЋЪ Управитељ полугим.
Ђорђе Берисавлѣвић професоръ
Петар Мостић Предсѣдатељ Суда при мир

Членъ

Јован (неразумљиво)
Јовинъ А. Кокановић
Јован П. Рекалић
† Милисавъ Радосавлѣвић
Андрa Нешић
Јовенъ Ярић
П. Ј. Куртовић
Петаръ К. Алимпијевић
Марко Т. Шилић
† Вучко Петровић
Кузманъ Лазаревић
Јованъ Радовановић
Павле Ђ. — Струнъ
Тоша Селаковић
† Саво Тошић
Урошъ Ђ. Марковић
Јованъ Ж. Гашић
Карлъ Шчесни
Димитрије Авакумовић
Ристо А. Ковачевић
Живко Петковић
М. Поповић
Панта Јовановић пошларъ
Коста Цин. Марковић казначей
Стефанъ Мачеј варошки лѣкаръ
Коста Богдановић
Стоянъ М. Плашипилетовић
Антоније Максимовић

Никола Д. Клидесъ
Тешо Павловићъ
Ранко Поповићъ
Стеванъ Дучићъ
Обрадъ С. Богдановићъ
Яковъ Теодоровићъ
Лука Д. Мишковићъ
Евто Огняновићъ

Г. Алимпије је замолио сваког савременика да га исправи ако је што у овој његовој причи погрешно. Па с тога се ми овој његовој молби одазивамо и мислимо да треба и ову тадашњу оцену г. Алимпијеву о И. Гарананину утурити у историју. Треба »млађи нараштај« да види: како је онда г. Алимпије писао адресе а како *дanas* пише историју.

А с наше стране могли бисмо додати само то: да г. Алимпије може бити има право кад на завршетку своје приче каже:

Једни сеју а други жању.

Једни раде а други се сладе.

S.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Историја једне фотеље. — Не давно је продавана на некој лицитацији у Француској једна фотеља; њен је стил био готски, била је богато украшена, истина постара, али јој је историја била врло чудновата.

У својој првој младости била је ова фотеља продата царици Марији Терезији; од тада је за све време царичиног живота красила ова фотеља њен будоар. Царица је изрично рекла још у животу, да се иста фотеља пошаље њеној најмлађој кћери, француској краљици Марији Антоанети. Тако дође та фотеља и у Француску, те је ту служила Лују XVI. у затвору, у кули Тампл. После трагичног свршетка Луја XVI., ова фотеља припаде његовом собару Клерју, и он је однесе у Енглеску, и прода је тадањем принцу регенту, доцнијем Дуки од Кумберланда. Овај је последњи однесе собом у Берлин, и тамо је да на оправку једном тапетару. Тапетар повери оправку једном од својих раденика. Тај раденик нађе у утроби те фотеље једну дијамантску иглу, даље, слику једног младог дечка, израђену црном кредом, и извесну количину хартија, која је била исписана врло збијеним словима. Непоштени раденик присвоји све те ствари себи, иглу прода, а слику и хартије даде једном свом пријатељу сајцији.

И ма да је рукопис био на страном — француском језику, ипак сајција успе толико, те сазнаде, да тај рукопис садржи у себи читав низ тајних упутстава, које је упућивао Луј XVI дофену. Слика је била дофенова.

Неколико година доцније изда се тај сајција, по имену Нондорф, за Луја XVII, а у потврду тога поднесе те хартије и слику. Најпре је учинио тиме узбуну у Француској а доцније и у Белгији, где му умре син, којег је

такође називао Дуком од Нормандије; одатле је отпутовао на Јаву, и ту је и умро.

Немачки раденик, који је био открио ту тајну, због појмљивих околности чувао ју је за себе, али на смрти призна све својој породици. Његова породица пошто је сазнала, да је та историјска фотеља још у Берлину, откупи је, а после је прода једноме пубинику који је баш тада ишао у Француску.

У последње време, та је фотеља била својина једне старе жене, која је скоро умрла у болници. Да ли су, Боже, свршена путовања те фотеље по страним земљама!

Читаоцима

Молимо читаоце нашег листа да одмах пошаљу дугујућу претплату за прошлу годину. Исто тако нека пошаљу претплату и за овај месец, јер ћемо 7-ми број послати само онима, који буду послали претплату.

Читаоцима

Звезда ступа, у име Бога, у трећу годину. Читаоци су имали прилике да се увере о њеној ваљаној садржини. Јер, нема спора, да она попуњава једну осетну празнину у нашој књижевности, доносећи лене и одабране ствари из наше и страних литература.

Звезда ће се и од данас држати истога правца, само ће проширити свој програм уносећи нову рубрику *народне умотворине*.

Што је најглавније, **Звезда** је најјефтинији лист који само за *динар* месечно даје неколико оригиналних и дванаест преведених причаца, један роман и пуно бележака из књижевности и друштва. Сем тога и критички је део у **Звезди** редовно заступљен.

Зато и рачунамо на потпору читалаца. Прва три броја штампали смо у 8000 примерака и послали сваком за кога мислимо да ће лист држати. Ко не хтедне држати наш лист молимо га да нам бројеве врати, јер ћемо оног, који нам их не врати сматрати за свога претплатника.

Скупљачима из унутрашњости дајемо 20% рата, и молимо их да нам одмах прикупљену претплату поштом шаљу.

Сваки, који буде хтео држати наш лист, моли се да претплату на пошти или уредништву положи, јер ћемо само оног што се претплати сматрати за свога претплатника.

Уредништво и Администрација
„Звезде“.

Садржај: *Младом моме пријатељу* (песма) — „Ковач“ — „Фантазија у ноћи“ (песма) „Где поморанце зру“ (наставак) — „Позоришна хроника“ — „Књижевност“ — „Занимљиве ситнице“ — „Читаоцима.“